

„CREDINȚA, DESĂVÂRSIRE A RAȚIUNII ”

*Notițe din intervențiile lui Francesco Cassese și Davide Prosperi
la Ziua de început de an a adulților din Comunione e Liberazione din Lombardia
Mediolanum Forum, Assago (Milano) și prin videoconferință, 23 septembrie 2023*

„CREDINȚA, DESĂVÂRȘIRE A RAȚIUNII”

*Notițe din intervențiile lui Francesco Cassese și Davide Prospero
la Ziua de început de an a adulților din Comunione e Liberazione din Lombardia*

Mediolanum Forum, Assago (Milano) și prin videoconferință, 23 septembrie 2023

Davide Prospero

Cuvintele cu care Isus i se adresează Tatălui în clipa în care Fiul este preamărit, în Evanghelia după Ioan, ne amintesc motivul profund pentru care azi suntem aici ca să începem împreună anul: „Părinte Sfinte, păzește-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat, ca să fie una precum suntem și Noi. [...] Sfințește-i pe ei întru adevărul Tău; cuvântul Tău este adevărul. Precum M-ai trimis pe Mine în lume, și Eu i-am trimis pe ei în lume. Pentru ei Eu Mă sfințesc pe Mine Însumi, ca și ei să fie sfințiți întru adevăr. Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor, ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis. Și slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem: Eu întru ei și Tu întru Mine, ca ei să fie desăvârșiți întru unime, și să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine”¹

Să invocăm acțiunea Spiritului Sfânt, singurul care ne poate face să auzim neîncetat vocea lui Cristos în viața noastră.

Discendi, Santo Spirito

Francesco Cassese

Bine ați venit, vă mulțumesc că sunteți aici! Vă salut pe toți cei care sunteți aici, prezenți fizic, la Milano, dar și pe toți cei care ne urmăriți prin videoconferință din diferite orașe ale Lombardiei!

Am vrea să începem această zi cu două premise scurte.

Prima: conținutul pe care îl vom asculta reia Introducerea și Sinteza pe care Davide Prospero le-a făcut la Întâlnirea Internațională a Responsabililor, care a avut loc la La Thuile, acum o lună. Aș vrea să subliniez că lecția de azi este rodul unei munci îndelungate – pentru care suntem cu adevărat recunoscători – pe care am depus-o de-a lungul anului trecut împreună cu câțiva responsabili, al cărui punct central a fost „experiența creștină”, o dimensiune – cea a experienței în general și a experienței creștine în particular – foarte importantă în abordarea originală a lui don Giussani față de viață și credință, căreia i-a acordat o foarte mare atenție chiar de la începuturile mișcării noastre.

Al doilea lucru pe care aș vrea să-l subliniez este faptul că azi și în următoarele zile, vor avea loc alte Zile de început, în regiunile Italiei și în alte țări în

¹ In 17,11.17-23.

care suntem prezenți. Câțiva responsabili vor relua conținuturile pe care azi ni le va propune Davide și vor implica persoane din comunitățile aferente pentru un moment de mărturie.

Prosperi

Vreau să adaug că am ales să desfășurăm astfel Zi-lele de început deoarece este o modalitate de a valoriza responsabilitatea celor care mă ajută în conducerea mișcării și de a favoriza un gest concret de comuniune între toate persoanele care participă în diferitele locuri. Și este, de asemeni, un mod de a exprima grija și pasiunea pe care personal le simt pentru fiecare dintre voi, de care am început să fiu mai conștient, să îmi dau seama cu o mai mare claritate, prin intermediul sarcinii care mi-a fost încredințată în această etapă a istoriei noastre. Paternitatea despre care ne-a vorbit mereu don Giussani poate fi trăită și exercitată cu multe nuanțe, după cum i se cere fiecăruia dintre noi. Îmi amintesc cuvintele cu care a încheiat întâlnirea de întrebări de la Exercițiile Fraternității din 1999: „Așa, pentru asta am vrut să vin aici să vă salut. Vă doresc să puteți trăi experiența tatălui; tată și mamă: o urez tuturor șefilor, tuturor responsabililor comunităților voastre, dar și fiecăruia dintre voi, pentru că fiecare trebuie să fie tată al prietenilor pe care-i are acolo, trebuie să fie mamă a oamenilor pe care-i are acolo; fără să-și dea aere de superioritate, ci cu o caritate plină de afecțiune. Nimeni, de fapt, nu poate fi atât de norocos și fericit precum un bărbat și o femeie care se simt transformați de Domnul în tați și mame. Tați și mame ai tuturor celor pe care-i întâlnesc”²

Înainte de a intra în conținutul lecției, cântăm împreună două cântece.

Se tu sapessi (A. Anastasio)

The things that I see (R. Veras-R. Maniscalco)

„Dragii mei, țineți la darul prețios al carismei voastre și la Fraternitatea care-l păzește, pentru că acesta poate face să mai «înflorească» multe vieți. Potențialul carismei voastre în mare parte este (încă) de descoperit, mai este încă mult de descoperit din el”³

Aceasta este invitația sinceră pe care ne-a făcut-o Sfântul Părinte cu mai puțin de un an în urmă. Și, inclusiv datorită acestui motiv am ales să reluăm parcursul Școlii de comunitate de la început, pornind din nou cu *Sensul religios*. Și din interiorul parcurșului făcut ne-am dat seama că am presupus că este deja consolidat conținutul și semnificația anumitor cuvinte fundamentale, care sunt, să spunem așa, printre pilonii propunerii educative a carismei noastre. De exemplu, tema infailibilității inimii și a corespondenței cu evidențele și exigențele originare care o alcătuiesc; dar, mai ales, mergând și mai adânc, chestiunea experienței.

Pe de altă parte, am dedicat Exercițiile Fraternității temei credinței. Ce raport există între experiență, așa cum e ea înțeleasă de don Giussani, și credința creștină? În munca pe care o vom desfășura lunile următoare dorim să ne ajutăm să răspundem la această întrebare. Așa că, ne-am spus: e nevoie să reluăm cu seriozitate și umilință – adică fără să avem pretenția că am înțeles deja înainte să ne apucăm de treabă – comparația cu învățătura lui don Giussani. Asta nu înseamnă să ne mișcăm pe un teren alunecos, unde

² L. Giussani, *A-ți da viața pentru lucrarea Altuia*, Fraternitatea Comunione e Liberazione, p. 100.

³ Francisc, *Să ardă în inimile voastre această sfântă frământare profetică și misionară*, supl. la *Tracce*, 10/2022, p. 15.

pașii deja făcuți sunt șterși cu buretele, ci, mai degrabă, înseamnă să ne întoarcem la izvoarele experienței pe care o trăim deja, pentru a aprofunda tot mai mult valoarea și semnificația acesteia, lăsându-ne provocați de circumstanțe mereu noi și – de ce nu? – de greutățile pe care le întâlnim pe drum.

Carisma care ne este încredințată este o formă de învățătură; și este, în același timp, o noutate de viață care exprimă și însuflețește această învățătură: este o reînnoire a experienței credinței creștine, în timp și în spațiu, un accent fascinant și convingător, adecvat momentului actual, prin intermediul căruia faptul lui Cristos ne cuprinde viața, bate la ușa noastră.

Acum aș vrea să pun accentul pe unul dintre acești factori, experiența, pe care consider că e important s-o clarificăm tocmai pentru a face ca munca din lunile ce urmează să fie mai rodnică și mai utilă.

1. CENTRALITATEA EXPERIENȚEI ȘI RAPORTUL EI CU CREDINȚA

Noțiunea de experiență

Înainte de toate, e nevoie să lărgim puțin noțiunea de experiență comparativ cu modul în care e ea înțeleasă în mod obișnuit, pentru a putea sesiza din plin centralitatea ei în propunerea educativă a lui Giussani, care e total intrinsecă tradiției Bisericii. Nu întâmplător, în cartea *Riscul educativ*, el atribuie legăturii cu tradiția un rol fundamental, indispensabil pentru educație, fără de care rămânem în mod inevitabil – sunt cuvintele sale – „în puterea forțelor tot mai necontrolate ale instinctului și ale puterii”⁴ aflate la conducere.

Recunoașterea faptului că experiența are un rol fundamental, e clar chiar de la început (suntem în a doua jumătate a anilor '50). E celebră insistența lui Giussani atât asupra creștinismului ca experiență, în-

tâlnire, fapt,⁵ cât și asupra experienței ca loc în care e verificată propunerea creștină.⁶ În anii succesivi, experiența este clar subliniată ca punct de pornire necesar în orice fel de cunoaștere autentică („omul nu poate pleca decât de la experiență, loc în care iese la suprafață realitatea”, „se face cunoscută”⁷).

Pe tema experienței, într-o scrisoare adresată lui Giussani în 1963, Montini, pe atunci cardinal, exprimă câteva îngrijorări: „Mă refer mai ales la experiența creștină ca izvor al adevărului creștin; eventual, ca metodă pedagogică ar putea fi în regulă, dacă un maestru călăuzește această metodă și apoi știe să așeze la loc, inclusiv în mintea tinerilor, scara obiectivă a adevărilor și a valorilor: dar acel primat al experienței, teoretizat ca absolut, nu poate fi acceptat; iar niște urmași care nu sunt experți ai metodei s-ar putea s-o exprime cu un nivel doctrinal inexact”⁸ Montini formulează îngrijorarea sa menționând poziții care îi sunt atribuite de unii lui Giussani, chiar dacă nu sunt și ale sale.

La câteva luni după ce a primit scrisoarea, Giussani răspunde preocupării lui Montini printr-o broșură intitulată *L'esperienza* [*Experiența*, n. tr.], care obține autorizația *imprimatur* a monseniorului Carlo Figini, cenzorul diecezei ambroziene. Este vorba de un număr redus de pagini, dar foarte intense. În anul 1964, este republicat un fragment în *Appunti di metodo cristiano* [*Notițe despre metoda creștină*, n. tr.], cel care se referă la experiența creștină, în timp ce, în volumul *Riscul educativ* (1977) textul este republicat în întregime sub titlul *Structura experienței*. Giussani propune concepția sa cu privire la experiență și, în același timp, realizează o dublă critică: spune nu reducerii experienței la faptul de a încerca ceva fără o judecată, și spune nu reducăției intimiste, interioriste, subiectiviste a experienței, adică reducăției protestante și moderniste.

Referitor la primul aspect al criticii, Giussani observă: „ceea ce caracterizează experiența nu este atât

⁴ L. Giussani, *Sensul religios*, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București 2000, p. 134.

⁵ Cfr. L. Giussani, „Come educare al senso della Chiesa” [„Cum să educi spre sensul Bisericii”, n. tr.] (1960), în Id., *Porta la speranza. Primi scritti* [Poartă speranța. Primele scrieri, n. tr.], Marietti 1820, Genova 1997, p. 7-8.

⁶ A se vedea dincolo de scrierile culese în L. Giussani, *Porta la speranza*, op. cit., de exemplu: L. Giussani, *Il cammino al vero è una esperienza* [Drumul către adevăr este o experiență, n. tr.], Rizzoli, Milano 2006, care conține texte din 1959, 1960 și 1964; Id., *Il Movimento di Comunione e Liberazione (1954-1986)* [Mișcarea Comunione e Liberazione (1954-1986) n. tr.], *Conversazioni con Robi Ronza* [Conversații cu Robi Ronza, n. tr.] (1987), Bur, Milano 2014.

⁷ L. Giussani, *L'autocoscienza del cosmo* [Autoconștiința cosmosului, n. tr.], Bur, Milano 2000, p. 274, 287.

⁸ G. B. Montini, citat în A. Savorana, *Vita di don Giussani* [Viața lui don Giussani, n. tr.], Bur, Milano 2014, p. 299.

a face, a stabili raporturi cu realitatea ca fapt mecanic: este greșeala care decurge din obișnuita expresie «a face experiențe», unde «experiență» este sinonim cu «a încerca». Ceea ce caracterizează experiența este *înțelegerea* unui lucru, descoperirea sensului. Experiența deci implică înțelegerea sensului lucrurilor. Iar sensul unui lucru se descoperă în conexiunea lui cu restul, de aceea experiența înseamnă a descoperi la ce servește un anumit lucru pentru lume”.⁹

Don Giussani elaborează o noțiune de experiență în care judecata nu se află în afara acesteia (ca și cum s-ar zice: prima dată e experiența și „apoi” e judecata), ci experiența conține judecata, o implică, e caracterizată de ea. Judecata e parte integrantă a experienței. În cartea *Sensul religios* scrie: „Experiența coincide, desigur, cu «a încerca» ceva, dar mai ales coincide cu judecata asupra a ceea ce se încearcă”.¹⁰ În alte contexte spune și că experiența înseamnă „încercarea judecată”.¹¹ Până aici se face referire la experiență în general.

Experiența creștină

Cel de-al doilea aspect al criticii (nu-ul față de reducția subiectivistă a experienței) este dezvoltat în cea de-a doua parte a broșurii din 1963, în care Giussani pune accentul pe experiența *creștină*. Fragmentele dedicate subiectului respectiv sunt atât de esențiale, exprimate într-un mod atât de clar și de sintetic, încât merită să le cităm integral.

„Experiența creștină și ecleziastică apare ca unitate a actului vital ce rezultă dintr-un triplu factor:

a) *Întâlnirea* cu un fapt obiectiv care la origine este independent de persoana care face experiența; fapt a cărui realitate existențială este aceea a unei comunități ce se manifestă în mod sensibil, așa cum se întâmplă cu orice realitate complet umană; vocea umană a autorității în judecățile și în directivele asle, constituie criteriul și forma comunității.

Nu există versiune a experienței creștine, oricât de interioară ar fi, care să nu implice cel puțin în ultimă

instanță această întâlnire cu comunitatea și această referire la autoritate.

b) Puterea de a percepe în mod adecvat semnificația acelei întâlniri. Valoarea faptului de care ne lovim transcende forța de pătrundere a conștiinței umane, cere o intervenție a lui Dumnezeu pentru înțelegerea lui adecvată. De fapt, prin același gest, Dumnezeu se face prezent omului în evenimentul creștin și exaltă și capacitatea cognitivă a conștiinței, potrivește ascuțimea privirii umane la realitatea excepțională la care o provoacă. Se numește *harul credinței*.

c) *Conștiința corespondenței* între semnificația faptului de care ne lovim și semnificația propriei existențe – între realitatea creștină și ecleziastică și propria persoană –, între Întâlnire și propriul destin. Conștiința acestei corespondențe este cea prin care se verifică acea creștere de sine esențială fenomenului experienței”.¹²

Triplul factor indicat ne pune față în față cu concepția lui Giussani cu privire la experiența creștină, pe care o sustrage de la reducățiile menționate.

Așadar, recapitulând, fără unul sau altul dintre factorii citați, întâlnirea cu un fapt obiectiv (comunitate și autoritate), percepția semnificației faptului (harul credinței), conștiința corespondenței dintre Fapt, realitate creștină și eclezială și propria persoană (deci verificarea), nu se poate vorbi de „experiență creștină”, deoarece ar fi compromisă integralitatea și autenticitatea sa.

2. RAPORTUL DINTRE EXPERIENȚĂ ȘI CREDINȚĂ

Dinamica credinței

În *Se poate trăi așa?*, și apoi în *Si può (veramente) vivere così?* [*Se poate (într-adevăr?!) trăi așa?*, n. tr.], vorbindu-le tinerilor care începuseră un drum de dedicare totală lui Cristos prin forma fecioriei, Giussani propune o descriere a dinamicii credinței creștine, „a

⁹ L. Giussani, *Riscul educativ*, Itaca, Castel Bolognese 2016, p. 69.

¹⁰ L. Giussani, *Sensul religios*, op. cit., p. 17.

¹¹ L. Giussani, *Latrattiva Gesù* [*Atractivitatea Isus*, n. tr.], Bur, Milano 1999, p. 316.

¹² L. Giussani, *Riscul educativ*, op. cit., p. 71-72.

modului în care se declanșează credința”, „se naște și se atestă în mod uman, rațional”¹³

Pentru a ne introduce în ea, formulează o premisă lungă despre credință ca metodă de cunoaștere a rațiunii. Rațiunea, de fapt, are o metodă de a cunoaște „lucruri pe care nu le vede în mod direct și pe care nu le poate vedea în mod direct”: ea „le poate cunoaște prin intermediul mărturiei altora”. Se numește „cunoaștere indirectă prin mediere”¹⁴ sau cunoaștere prin credință și nu este mai puțin certă decât cea dobândită în mod direct, cu condiția să se fi ajuns, prin metoda certitudinii morale, la o judecată [un verdict] de credibilitate cu privire la martor: „dacă [cineva] ajunge la certitudinea că o persoană știe ce spune și nu vrea să-l înșele, atunci în mod logic trebuie să aibă încredere, pentru că dacă nu o face merge împotriva lui însuși”¹⁵. Astfel, se poate ca eu să nu fi fost niciodată în America și să afirm totuși în mod rațional, cu certitudine, datorită mărturiei altora, că America există. Cultura, istoria și conviețuirea umană se întemeiază pe acest tip de cunoaștere.

Acestea fiind spuse, adresându-se interlocutorilor săi, Giussani observă: „Cristos este obiectul total al credinței noastre. Cum facem să îl cunoaștem pe Cristos într-atât încât să putem să îi încredințăm sacrificiul întregii noastre vieți?” Evident, dintre metodele „folosite de rațiune, cea care va fi aplicată aici este credința. Pe Cristos nu-l cunoaștem în mod direct, nici prin evidență, nici prin analizarea experienței”¹⁶. Îl cunoaștem, tocmai, prin credință.

Să intrăm acum în dinamica credinței creștine.

a) Pentru a o descrie, Giussani se întoarce la origini, la cum s-a ivit problema în istorie, și, deci, la acea pagină din Evanghelia după Ioan¹⁷ care povestește *întâlnirea* dintre Andrei și Ioan cu Isus din Nazaret. Acesta este primul factor al parcursului credin-

ței creștine. „Prima caracteristică a credinței creștine este că pleacă de la un fapt, un fapt care are forma unei întâlniri”¹⁸. Și acesta, ca oricare alt pas al drumului la care vom face din nou apel, este valabil pentru noi, în mod identic, azi.

b) Cel de-al doilea factor este *excepționalitatea faptului*. Omul pe care-l aveau în fața lor era „o Prezență *excepțională*”. Cum altfel ar fi putut ei, după doar câteva ore, să-și însușească și să repete altora cuvintele pe care el însuși le spusese despre sine? „L-am găsit pe Mesia”. Acum, „excepțional” înseamnă, pentru Giussani, corespunzător exigențelor originare ale inimii omenеști. „A găsi un om excepțional înseamnă a găsi un om care să realizeze o corespondență cu ceea ce dorești, cu exigența de dreptate, de adevăr, de fericire, de dragoste... ceea ce ar trebui să fie un lucru natural, însă nu se întâmplă niciodată, este imposibil, este de neînchipuit”. În acest sens, subliniază Giussani, „excepțional este echivalent cu divin: divin, deoarece răspunsul pentru inimă este Dumnezeu. Ceva cu adevărat excepțional este ceva divin”¹⁹.

c) Cel de-al treilea factor este uimirea: „Faptul de la care pleacă credința în Cristos, întâlnirea de la care pleacă credința lui Ioan și a lui Andrei [...] a trezit în ei o mare uimire”. În cei doi, și în ceilalți care formau primul grup care-l însoțea pe Isus în locurile prin care mergea, și apoi în toți oamenii care-l întâlneau, se năștea o uimire irepresibilă: aveau în fața lor un om fără asemănare, datorită lucrurilor pe care le spunea („Nimeni nu a mai vorbit vreodată ca omul acesta”), datorită lucrurilor pe care le făcea (miracolele, puterea sa asupra realității, bunătatea, privirea revelatoare a umanului ...). „Însă uimirea este întotdeauna o întrebare, cel puțin secretă”²⁰, care la un moment dat explodează.

d) Al patrulea: apariția unei întrebări paradoxale: „*Cine este acesta?*”. E paradoxală pentru că despre

¹³ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș 2009, p. 73. Giussani reia aici conținuturile unui text precedent al său: *La originea pretenției creștine* (Itaca, 2016), mai ales în capitolele 3-7.

¹⁴ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, op. cit., p. 30.

¹⁵ *Ibidem*, p. 44-45.

¹⁶ *Ibidem*, p. 45.

¹⁷ In 1,35-51.

¹⁸ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, op. cit., p. 48-49.

¹⁹ *Ibidem*, p. 49-51.

²⁰ *Ibidem*, p. 52.

Isus „știa tot, știa foarte bine cine era, dar era atât de excepțional modul său de a acționa, de a se purta” încât, mai ales „cei care erau prietenii lui, n-au putut să nu spună: «Dar oare de prin ce părți vine Țsta?». Giussani observă: „Credința începe exact cu această întrebare: «Cine este acesta?»”.²¹

e) Cinci: *răspunsul său*.²² Cea menționată mai sus este o întrebare inexorabilă, la care însă, omul nu știe răspunde: cine este El cu adevărat nu reușim să spunem de unii singuri, care este identitatea sa (divinitatea sa) alunecă din cuprinderea rațiunii. Evangheliile evocă un episod care s-a petrecut pe lângă Cazarea lui Filip. Isus era acolo cu un grup de-ai săi. Surprins de un gând brusc, întreabă: „Oamenii, cine spun ei că sunt eu?”.²³ După răspunsurile pe care le știm, le adresează lor întrebarea: „Dar voi, cine spuneți că sunt?” Și Petru, dintr-o dată: „Tu ești Cristosul, Fiul Dumnezeului celui viu”.²⁴ Cu mai multe ocazii Giussani comentează: el repetă „probabil, chiar dacă încă nu deținea pe deplin semnificația, ceva ce auzise spunând pe însuși Isus”.²⁵ Și primește laude: „Ferice de tine, Simone, fiul lui Iona, fiindcă nu carnea și sângele ți-au descoperit lucrul acesta, ci Tatăl Meu, care este în ceruri”.²⁶ Și, într-adevăr, este un răspuns care depășește capacitatea umană a rațiunii: „Rațiunea nu reușește să demonstreze divinitatea lui Cristos, deoarece divinitatea, întrucât e personal prezentă într-o realitate umană, nu reprezintă un obiect propriu rațiunii. Rațiunea poate ajunge până la faptul că se află în fața unui lucru excepțional, [dar] nu poate ajunge să definească cine este

Isus Cristos deoarece este divinul care i se comunică umanului”. De aceea, Petru poate doar să spună: „Știm că ești Dumnezeu pentru că tu ai spus-o”.²⁷ Răspunsul la întrebarea referitoare la cine este El e răspunsul său, al lui Isus. Petru „crede” ceea ce Isus spune despre sine. Cum de putea să-L creadă? Pentru Petru și pentru ceilalți, zi după zi, începând cu prima întâlnire, urmându-L, stând cu El, un lucru devenise mai clar decât oricare altul: „În El trebuiau să aibă încredere: «Dacă nu mă încred în omul acesta, nu pot să mă încred nici în proprii ochi»”.²⁸

f) Al șaselea punct: responsabilitatea noastră față de fapt („curajul de a spune da”²⁹). „În fața întrebării «Cine este acesta?» și în fața răspunsului care-l dă Petru, cineva poate să spună da sau nu: poate adera la ceea ce spune Petru sau poate pleca așa cum au plecat toți ceilalți”.³⁰ Răspunsul lui Petru este răspunsul credinței: „Credința afirmă un lucru pentru că l-a spus El. Punct”. Și este „rațional ca cineva să accepte un lucru pentru că l-a spus El, întrucât este, din punct de vedere istoric, posibil de cuprins cu mintea și posibil de afirmat o excepționalitate a unui comportament, o excepționalitate a unei performanțe, care nu poate fi remarcată nicăieri altundeva”.³¹ Mai mult, subliniază Giussani, „unicul lucru rațional este da-ul. De ce?”. Pentru că Cristos „corespunde naturii inimii noastre mai mult decât orice închipuire de-a noastră, corespunde la setea de fericire pe care noi o avem și care constituie rațiunea vieții”.³² În timp ce „nu-ul se naște întotdeauna

²¹ *Ibidem*, p. 55.

²² Revenind la *Si può (veramente?) vivere così?*, cu privire la parcursul credinței pe care el l-a dezvoltat în cele cinci puncte din *Se poate trăi așa?*, Giussani sugerează o împărțire diferită, în șase puncte, pe care eu o menționez aici. De fapt, spune: „Eu aș face șase puncte: cel de-al patrulea este întrebarea noastră «Cine este acesta?»; al cincilea este răspunsul lui, fiindcă nu noi suntem cei care demonstrează că el este Dumnezeu (noi ajungem până la întrebarea aceea, o întrebare inexorabilă, inevitabilă; nu există niciun filosof, niciun matematician, nu există nimic care să poată răspunde; dar dacă eu nu pun acea întrebare, trebuie să neg tot ceea ce mi-a fost evident până în cel mai mic detaliu: trebuie să merg împotriva evidenței); atunci cel de-al șaselea este curajul de a spune da: contribuția noastră sub formă de curaj (L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, Bur, Milano 2020, p. 140).

²³ Mc 8,27.

²⁴ Mt 16,15-16.

²⁵ L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, op. cit., p. 92.

²⁶ Mt 16,17.

²⁷ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 94-95, 93.

²⁸ *Ibidem*, p. 118.

²⁹ *Ibidem*, p. 140.

³⁰ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, op. cit., p. 57-58.

³¹ L. Giussani, *Si può (veramente?) vivere così?*, op. cit., p. 94.

³² *Ibidem*, p. 143.

dintr-o preconcepție, din faptul că Isus devine scandal, impediment în calea a ceea ce ai vrea să faci”.³³

La două mii de ani după, ne aflăm fix în aceeași situație. Așa cum Petru și ceilalți aveau de-a face cu omul Isus din Nazaret, cu excepționalitatea sa, la fel și noi avem de-a face cu o realitate umană a martorilor săi, cu Biserica, prin care Cristos devine eveniment în prezent. Dând peste o anumită persoană, peste o anumită comunitate, peste un anumit mod de a trăi, și în noi, datorită faptului că experimentăm o corespondență cu exigențele originare ale inimii, se naște o uimire care devine întrebare: „Cum de oameniiăștia sunt așa?”. Și pe baza încrederii în martori, încredere dezvoltată de-a lungul unui drum de conviețuire care implică întreaga noastră rațiune și libertate, se maturizează deschiderea de a recunoaște, de a adera la răspunsul care a fost al lui Petru, răspuns vehiculat de însăși realitatea Bisericii, de compania creștină întâlnită.

Așadar, cum devine recunoașterea lui Petru recunoașterea mea? Acum, la fel ca atunci, conținutul divin al fenomenului uman de care ne ciocnim nu poate fi cunoscut de rațiune, întrucât obiectul credinței (divinul prezent în uman) este esențialmente dincolo de obiectul normal și propriu al rațiunii: „Recunoașterea prezenței lui Cristos are loc întrucât Cristos «învinge» individul. Pentru ca credința să apară în om și în lume trebuie să se ivească mai înainte ceva care este grație, pură grație, har pur: evenimentul lui Cristos, al întâlnirii cu Cristos, în care trăim experiența unei excepționalități care nu poate să se întâmple de la sine”.³⁴

Credința, subliniază Giussani în *Generând urme în istoria lumii*, „este parte din evenimentul creștin pentru că este parte din harul pe care evenimentul creștin îl reprezintă, din ceea ce acesta este. [...] Așa cum Cristos mi se dăruiește într-un eveniment prezent, tot așa însuflețește în mine capacitatea de a-l îmbrățișa și de a-l recunoaște în excepționalitatea lui”. În mod corelativ, însă, libertatea noastră este chemată să ceară și să accepte să-l recunoască. Și noi

facem parte din joc. „Libertatea omului se rezumă în cererea: «Acceptând că totul este har, Îți cer harul»: astfel se salvează în întregime atât faptul că totul este har, cât și faptul că harul lui Cristos, pentru a fi eficace, depinde și de libertatea mea”.³⁵

Așadar, niciunul dintre noi nu poate ajunge la o certitudine despre Cristos, despre divinitatea lui Cristos, despre identitatea sa de Fiul al lui Dumnezeu, decât – și subliniez decât – în virtutea a ceva ce i se întâmplă acum, în baza experienței directe pe care o are, și dacă ar fi vorba despre cel mai extraordinar miracol.

Să ne gândim, pentru a recapitula cele spuse până acum, la episodul orbului din naștere (cum e reprezentat în imaginea pe care am ales-o pentru această Zi de început) povestit în Evanghelia după Ioan. Experiența pe care o trăiește orbul din naștere, atunci când Isus îi pune noroi pe ochi, este vindecarea propriilor ochi. Dar faptul că Isus este Fiul lui Dumnezeu, asta e o judecată pe care nici măcar orbul n-a putut s-o formuleze în virtutea *experienței sale directe*. „Deci au chemat a doua oară pe omul care fusese orb și i-au zis: «Dă slavă lui Dumnezeu! Noi știm că Omul Acesta e păcătos». A răspuns deci acela: «Dacă este păcătos, nu știu. Un lucru știu: că fiind orb, acum văd». Iată, experiența directă ajunge să spună acest lucru. Mai departe răspunde iar la obiecțiile fariseilor: „«Tocmai în aceasta stă minunea: că voi nu știți de unde este și El mi-a deschis ochii. Și noi știm că Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși; dar de este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui, pe acesta îl ascultă. Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii unui orb din naștere. De n-ar fi Acesta de la Dumnezeu n-ar putea să facă nimic». Și această judecată face parte din experiența însăși. Dar nu se încheie aici: „Au răspuns și i-au zis: «În păcate te-ai născut tot, și tu ne înveți pe noi?» Și l-au dat afară. Și a auzit Isus că l-au dat afară. Și, găsindu-l, i-a zis: «Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?»”. Atenție, aici avem fragmentul cheie: tânăru, până aici, surprinde excepționalitatea faptului și a persoanei care e în

³³ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, op. cit., p. 59.

³⁴ L. Giussani – S. Alberto – J. Prades, *Generând urme în istoria lumii*, Fraternitatea Comunione e Liberazione, 2019, p. 34.

³⁵ *Ibidem*, p. 37.

fața sa, însă nu poate da numele potrivit autorului faptei, Celui care stă în fața sa („Fiul omului”). „El a răspuns și a zis: «Dar cine este, Doamne, ca să cred în El?» Și a zis Isus: «L-ai și văzut! Și Cel ce vorbește cu tine Acela este». Iar el a zis: «Cred, Doamne». Și s-a închinat Lui»³⁶. Iată credința, care devine posibilă datorită inițiativei lui Cristos însuși acolo, în fața lui, la care orbul din naștere aderă. Fără acest ultim pas al recunoașterii, încă nu e credință, cel puțin după specificul carismei noastre. Giussani ne-a repetat-o până la epuizare: credința este a recunoaște o Prezență, prezența lui Cristos.

„Iar discipolii crezură în El”

Și noi trebuie să parcurgem același drum al celor dintâi care l-au întâlnit și pe care i-am pomenit.

Așa cum am învățat, conform privirii catolice, acțiunea Spiritului se folosește de mijlocirea martorilor concreți, de mijlocirea Bisericii, de cei pe care Cristos i-a cuprins înainte de mine. Îl întâlnesc pe Cristos ciocnindu-mă de trupul martorilor săi, trăind prin ei experiența de corespondență la exigențele mele originare, făcând să se maturizeze în mine o încredere în ei, și deci o deschidere față de anunțul pe care ei mi-l transmit, pentru ca mai apoi să verific personal relevanța acestuia în fața vieții. Să ne gândim la uimirea care l-a cuprins pe tânărul seminarist Giussani în timp ce-l asculta pe don Gaetano Corti comentând prologul Sfântului Ioan, să ne gândim la acea uimire care a schimbat pentru totdeauna modul său de a vedea și de a simți fiecare clipă. A spus (frază este amintită și în *Vita di don Giussani*: „Clipa, de atunci, nu a mai fost o banalitate pentru mine”³⁷). A fost un eveniment de har „aprinderea luminii” în inima și în inteligența tânărului Giussani, dar a trecut prin cuvintele cuiva care-i vorbea, în acest caz, don Corti.

Așa cum ceea ce s-a întâmplat mai întâi, pentru Ioan și Andrei, nu a fost credința în cuvintele lui Isus, ci mai degrabă farmecul persoanei Sale („îl priveau vorbind”³⁸, spunea don Giussani), și pentru orbul din

naștere mirarea în fața miracolului al cărui subiect fusese, la fel pentru noi ceea ce în mod normal se întâmplă mai întâi este uimirea unei întâlniri, șarmul unei prezențe umane care corespunde în mod excepțional inimii. Dar de la acest șarm începe, cum am văzut, un parcurs care conduce la credință, altfel experiența de Cristos pe care o putem trăi, întâlnind chipul pe care El îl ia concret pentru noi, rămâne ciuntită, săracă, imatură. Câți n-au fost fascinați de Isus, dar nu s-au deschis pentru a recunoaște cine era El cu adevărat și ce anume era viața cea nouă, viața adevărată pe care El venise s-o aducă! Și, într-adevăr, au plecat.

Așadar, corespondența pe care discipolii o experimentează în impactul cu omul Isus, la fel ca noi cu compania creștină (este vorba despre același tip de experiență) este determinantă, întrucât face să se nască și să renască uimirea și întrebarea („Cine este acesta?”), dar încă nu e *experiența credinței în sensul deplin al cuvântului*. Pentru a cunoaște *cu adevărat* cine este acel om, apostolii au trebuit să facă drumul pe care l-am menționat care, în mod necesar și continuu, a trebuit să treacă prin decizia de a-l acorda sau nu încredere. Și același lucru e valabil și pentru noi.

Toți ne amintim cuvintele care sunt repetate încontinuu în evanghelii, așa cum Giussani subliniază în *La originea pretenției creștine*: „și discipolii săi crezură în el”. Este o propoziție care revine de mai multe ori, în diferite momente. Atunci cineva își pune întrebarea: dar nu crezuseră deja o dată? Ba da, dar credința este un drum care se descâlcește în timp, printr-o conviețuire, este o „cale a «cunoașterii»”³⁹ care are nevoie de multe confirmări și de multă susținere, și care conduce tot mai adânc, introduce într-o experiență tot mai bogată a adevărului, a frumosului, a binelui. Mai mult, a merge pe urmele lui Cristos mă conduce în același timp la a înțelege tot mai bine de ce anume îi e foame și sete inimii mele. Mai mult: urmându-l pe Cristos, îmi dau seama încet, încet, că raportul cu Prezența sa îmi dilată inima și îmi lărgeste rațiunea, nu doar pentru că deslușește care este

³⁶ In 9,24-25.30.34.38; caractere italice ale noastre.

³⁷ A. Savorana, *Vita di don Giussani*, op. cit., p. 47.

³⁸ L. Giussani, *Se poate trăi așa?*, op. cit., p. 312.

³⁹ L. Giussani, *La originea pretenției creștine*, op. cit., p. 64.

împlinirea setei mele, ci și pentru că, făcând acest lucru, îmi purifică tot mai mult înțelegerea setei înseși. Să spunem negru pe alb: mă educă.

De aceea Giussani subliniază nevoia urgentă a unei educații, altminteri ne vom trezi, aproape fără să ne dăm seama, captivi într-o conștiință redusă a evidențelor noastre și a exigențelor structurale, căzând într-o întrebuintare subiectivistă a inimii (drept pentru care devine criteriu de judecată ceea ce simțim), cu toate consecințele pe care le știm foarte bine: „Toți oamenii”, spune Giussani, au aceeași inimă – exigențele constitutive ale inimii sunt la fel în toți oamenii –, dar dacă cineva nu a fost educat...! Știți ce e în fizică «rezonatorul lui Quincke»? Dacă tu lovești într-un diapazon sau lovești o tinichea, o faci să vibreze și o pui în fața acestor șapte sau opt tuburi, tubul care corespunde lungimii de undă a sunetului răsună. Astfel, dacă aceste exigențe ale inimii nu au fost dezvoltate, educate, atunci cineva poate foarte bine să răspundă: «Dar eu nu simt așa ceva!», așa cum foarte multă lume nu simte⁴⁰.

3. EXPERIENȚA CREDINȚEI

O profunzime nouă

Credința ne conduce, în timp, la un nivel de experiență, adică de înțelegere și de salvare a lucrurilor, mai profund decât cel care e posibil doar prin capacitățile umane, prin sentiment sau prin elanul religios natural. Acesta este punctul la care acum trebuie să privim, în care e necesar să pătrundem, altfel riscăm să golim sau să reducem însăși experiența creștină. Mă gândesc la numeroșii noștri prieteni care ne mărturisesc un mod de a sta în fața durerii și a morții care e de neconceput din punct de vedere uman. Nu sunt niște exaltați, niște fanatici ruși de realitate. Nu, experiența care le este dat s-o trăiască, a unei bucurii ultime chiar și în durere, devine posibilă datorită credinței, nu a forței lor; ceea ce le e dat lor să vadă în propriul trup care suferă sau în trupul celor dragi –

adică participarea la suferințele lui Cristos – numai credința o poate dezvălui. Trăiesc o experiență reală, dar inaccesibilă fără harul credinței. Credința, atunci, pe de o parte e susținută de corespondența experimentată în întâlnire – așa cum am zis –, dar, pe de altă parte, este poarta care duce spre o *experiență de corespondență nouă*, care ajunge să includă chiar și ceea ce cineva n-ar alege niciodată.

O explică bine don Giussani în *Alla ricerca del volto umano*: „Și din nou e tot sfântul Paul cel care ne spune: «Cercetați toate lucrurile și păstrați ceea ce este bun» (1 Tes 5,21). Criteriul care cântărește valoarea, care judecă, nu mai poate fi enigmatică și confuza profunzime a experienței noastre elementare cu panorama ei bogată, dar încă vagă și atât de greu de descifrat a nevoilor sale, a intereselor sale și a exigențelor sale originare. O enigmaticitate care-l face pe om mereu neliniștit. În schimb, ceea ce ne face să judecăm, ceea ce face să vibreze această valoare este privirea spre Cristos, cuvânt definitiv al Dumnezeului care ne-a creat asupra umanității noastre⁴¹.

La fel ca atunci când îmbrățișezi un sacrificiu, sau când ierți o răutate ce ți s-a făcut, cu o bucurie ciudată în suflet, pur și simplu pentru că în ziua aceea ai primit harul de a te gândi la Cristos, de „a-L privi în față⁴²” mai mult ca de obicei, ca să folosesc expresia îndrăgită de don Giussani. Am putea spune că raportul dintre experiență și credință este *aproape* circular. Spun „aproape” pentru că, dacă ne uităm mai bine, este o progresie, un drum care conduce totul spre o profunzime nouă: de la experiența unei fascinații, se naște credința; și din credință, se naște o nouă experiență, o nouă „fascinație”, la care nu pot să am acces fără credință.

Să ne gândim la episodul evanghelic cu samarițeanca, la această femeie care este privită așa cum nimeni nu o mai privise vreodată, care se vede cunoscută așa cum nu i se mai întâmplase niciodată: dacă, la un moment dat, întorcându-se acasă, ea n-ar fi ajuns, prin harul însuși al lui Cristos, n-ar fi ajuns la judecata că acel om nu era pur și simplu un profet

⁴⁰ L. Giussani, „Tu” o dell’amicizia [„Tu” sau despre prietenie, n. tr.], Bur, Milano 1997, p. 51.

⁴¹ L. Giussani, *Alla ricerca del volto umano* [În căutarea chipului uman, n. tr.], Bur, Milano 2007, p. 78.

⁴² L. Giussani, *La convenienza umana della fede* [Avantajul uman al credinței, n. tr.], Bur, Milano 2018, p. 136.

trimis de Dumnezeu, ci era Dumnezeu însuși devenit om, Dumnezeu însuși care, pentru a putea să se întâlnească cu ea umblase în deșert până la epuizare – iată judecata credinței! –, n-ar fi putut ajunge niciodată să sesizeze Abisul preferinței al cărei obiect fusese. Ar fi pierdut experiența cea mai corespunzătoare dintre toate. Dacă n-ar fi ajuns să creadă în ceea ce nu putea să vadă, în ceea ce experiența directă nu-i putea oferi, n-ar fi putut niciodată să guste pe deplin, adică – paradoxal – să experimenteze pe deplin darul care îi fusese oferit. Întâlnirea cu acea Prezență ar fi rămas o amintire frumoasă, la care să revină cu nostalgie, și atât.

Impresia mea, plimbându-mă prin comunități, anul trecut, este că, atunci când între noi se vorbește despre *experiență creștină*, există adesea tendința de a o reduce la ceea ce putem măsura, la ceea ce rezultă din impactul realității cu inima, la *experiența naturală*, ca și cum credința n-ar avea nicio legătură, ca și cum credința nu ar determina o profunzime autentică, nu ar replăsmui orizontul. Don Giussani introduce un al treilea factor pe care-l descrie în felul următor: „Un Altul este cel care ia inițiativa înspre viața noastră, astfel e un Altul cel care ne salvează viața, o conduce la cunoașterea adevărului, o conduce la adeziunea la realitate, o conduce la afecțiunea pentru adevăr, o conduce la iubirea pentru realitate. E un Altul? Deci, este vorba de „a accepta ca un Altul să intre între mine și realitate și să facă posibil raportul meu cu aceasta”.⁴³ Așadar, e nevoie să depășim posibila reducere a experienței creștine doar la acești doi factori: pe de o parte, exigențele inimii (fericire, frumusețe, iubire), pe de altă parte, realitatea, înțeleasă ca ceea ce clipă după clipă se întâmplă și, întâmplându-se, „impactează” inima. De fapt, dacă ar fi vorba doar de acești doi factori, ar fi imposibil, mai mult, putem spune că ar fi chiar nebunesc, să dăm judecata pe care Jone Carrascosa a dat-o și pe care ne-a oferit-o în *Tracce* din iulie-august, împărtășindu-ne situația ei actuală. Așa cum probabil știți, cu mai mult de un an în urmă, prietena noastră, în decursul a doar câ-

teva ore, a rămas blocată progresiv, până la totalitate, îmbolnăvindu-se de sindromul Guillain-Barré în urma unei infecții. „Dintr-o dată m-am trezit plină de tuburi peste tot: «Dar eu cine sunt?». [...] Secția de terapie intensivă e un loc foarte neplăcut, și mi-a adus aminte de toată suferința pe care am văzut-o suportată de don Giussani în timpul bolii sale. Cu marele său realism, când avea câte o zi grea, spunea lucrurile așa cum stăteau, dar, în același timp, mergea întotdeauna dincolo de asta. Gândindu-mă la el, mă întrebam: «Care este locul meu acum?». Urmând realismul lui, curând am fost în stare să spun: «Asta se numește cruce». Și mi-am adus aminte când el spunea că circumstanțele prin care Domnul ne face să trecem sunt un factor esențial al vocației noastre. Fidelitatea față de cruce conducea spre o cunoaștere a lui Cristos, dar o cunoaștere a lui Cristos care mă făcea să înțeleg și să trăiesc mult mai mult Învierea. Am înțeles asta pentru că am început să experimentez pacea. [...] Cum puteau fi prezente pacea, bucuria și fericirea într-o slăbiciune extremă? Mă simțeam ca un cap fără corp, cum se putea așa ceva? «Mă vor recunoaște după bucuria de pe chipul vostru». Exact asta e ceea ce mi s-a întâmplat. În perioada aceea a fost o misiune în tăcere, pentru că nu puteam vorbi, dar e impresionant cum cineva care e la terapie intensivă poate să se împrietenească cu cineva doar cu ajutorul ochilor. [...] Cum s-a întâmplat? Nu mă întrebați, nu știu cum s-a întâmplat, dar știu Cine a fost”.⁴⁴

Fiind impresionați de mărturia ei, am dorit ca la începutul noului an să ne repete tuturor povestea experienței pe care a trăit-o, și de asta azi e cu noi, prin video-conferință de la Madrid.

Uită-te la video

Judecata care este demonstrată aici se naște din credință, din raportul recunoscut și trăit cu Cristos: nu e suficient sensul religios. Experiența mărturisită de Jone are rădăcinile bine fixate în certitudinea care

⁴³ L. Giussani, *In cammino (1992-1998)*[*Pe drum (1992-1998)*, n. tr.], Bur, Milano 2014, p. 193-194.

⁴⁴ J. Carrascosa, „Il mondo in una stanza” [„Lumea într-o încăpere”, n. tr.], *Tracce*, n. 7/2023, pp. 21-22.

ii este dată prin har, și anume certitudinea că omul Isus, care acum două mii de ani a fost bătut în cuie pe o cruce, era Fiul lui Dumnezeu, care transforma suferința Sa în cel mai mare și mai util gest de iubire din toată istoria și, în al doilea rând, certitudinea că fiecare suferință, din ziua aceea, dacă este oferită, poate participa la aceeași fecunditate misterioasă. Fără această judecată, pe care Jone n-o putea desprinde doar din ceea ce i se întâmpla, ci din tot parcursul de credință, începând de la întâlnirea cu mișcarea, adică cu Cristos, modul său de a descrie ceea ce trăia ar fi fost imposibil, fără sens. Jone a putut să trăiască experiența pe care a făcut-o – o *experiență*: adică un „a simți” și un „a vedea” *reale* – în virtutea credinței în Cristos, adică a certitudinii că omul Isus din Nazaret a fost și este cu adevărat cine spune Biserica că este. Credința deschide spre o profunzime a experienței care altfel nu poate fi atinsă.

Credința în ceea ce această Prezență a spus despre sine și care ajunge la mine prin intermediul tradiției Bisericii are puterea de a transforma modul meu de a privi durerea, sacrificiul, sau chiar și numai frecurențele ce pot apărea în relația dintre soț și soție, modul de a privi fițele copiilor, de a-l privi pe colegul care mă enervează etc.

De fapt, dacă eu nu ajung la judecata de credință, dictată de credință, la care nu aș putea ajunge fără credință, nu pot nici să fac experiența care este de fapt cea mai corespunzătoare dintre toate: aceea de a-mi da seama, cu uimire, de iubirea lui Dumnezeu, abisală și, în același timp, atât de carnală, față de mine, în fiecare circumstanță. Aș pierde ce e mai bun din viață.

Vreau să dau un alt exemplu, de data asta din experiența mea de alpinism. Să ne imaginăm că ne aflăm pe un perete aparent neted și, deci, la o primă privire, pare inaccesibil. Pentru un excursionist ocazional, peretele va părea imposibil de escaladat și acesta se va întoarce acasă decepționat. Dar, pentru ochiul obișnuit cu așa ceva, cele mai mici denivelări, care par mai nimica, aproape doar niște imperfecțiuni ale stâncii, devin puncte de sprijin pe care se poate spri-

jini greutatea corpului fără a cădea. Și astfel, acolo unde pare imposibil de trecut, se trece. Credința trăită obține în noi un rezultat similar, ne face să vedem ceea ce „ochiul natural” nu vede, însă este esențial să ajungi să vezi așa ceva – pentru a te bucura de ceea ce Giussani ne-a învățat să numim *însutitul* –: Misterul în circumstanțe, în trupul chipurilor și al lucrurilor. Așa cum el însuși spunea: „Eu văd ceea ce vedeți voi, dar voi nu vedeți ceea ce văd eu!”⁴⁵

Credința care informează viața

E important să înțelegem cum toate acestea sunt reale și influențează experiența personală până la consecințele sale vizibile, experimentabile. „Credința [...] informează viața”,⁴⁶ ne spunea părintele Mauro-Giuseppe Lepori la Exercițiile Fraternității. Și, informând viața celor care aparțin corpului viu al lui Cristos, face în așa fel încât să se lărgască „norul de martori” despre care vorbește Scrisoarea către Evrei. Un nor viu, nu doar al trecutului, ci un nor de martori contemporan nouă, pe care-l putem vedea și urma, la fel ca cei care l-au putut întâlni pe omul Isus, care mergea pe străzile prăfuite ale Galileii, predica și făcea niște lucruri extraordinare. Și noi vedem întâmplându-se lucruri extraordinare, pe care ni le mărturisește această viață nouă pe care o introduce credința. Am auzit de la Jone mai înainte. Dar am avut dovezile acestui lucru și peste vară, în numeroasele mărturii pe care le-am auzit sau care continuă să ajungă la *Tracce*. Pe unele le veți găsi pe site-ul CL sau în revistă.

Este vorba chiar de o *judecată nouă*, originală, a unei cunoașteri noi a lucrurilor, care ne permite să stăm în fața realității într-un mod care altfel rămâne inaccesibil pentru noi.

Atunci, care e problema cu care ne luptăm, de multe ori, problema din cauza căreia intrăm în criză, ajungem să simțim că ne dispare credința ca sursă de certitudine existențială capabilă să susțină viața în încercările ei?

Tot părintele Lepori ne spunea la Exercițiile noastre: „Credința nu se pierde, încetează să mai infor-

⁴⁵ L. Giussani, *Latrattiva Gesù*, op. cit., p. 15.

⁴⁶ M-G. Lepori, *Cu ochii ațintiți la Isus, origine și desăvârșire a credinței*, Fraternitatea Comunione e Liberazione, p. 28.

meze viața». Adică încetează să mai dea formă vieții din interior. *In-formare*, din punct de vedere etimologic, înainte să însemne în mod unic și banal «a da vești», înseamnă «a da formă înăuntru», «a forma dinăuntru». [...] Ideea e că credința ajută tocmai la a informa viața, la a-i da formă vieții; se înțelege la ce ajută credința numai atunci când informează viața, numai atunci când îi dă vieții o formă pe care doar credința i-o poate da. A pune deoparte credința, o face să fie inutilă»⁴⁷

4. O COMPANIE CARE EDUCĂ

Care este drumul – drumul principal – pentru a intra în această experiență atât de vrednică de invidie, cum e cea pe care ne-a comunicat-o Jone și pe care ne-o comunică mulți prieteni de-ai noștri, care trăiesc fără zarvă o experiență profundă de credință? Într-un anumit sens, am spus-o deja: toate acestea devin posibile datorită privirii noi, a ochilor noi pe care ni oferă însăși credința. În același timp, e la fel de adevărat că această privire, deși am primit-o printr-un eveniment de pur har, acești ochi, la fel ca oricare alt organ trebuie să fie antrenați și educați. Așa cum alpinistul vede punctele de sprijin și reușește să rămână animat deoarece a dobândit o familiaritate cu arta cățărării, la fel și ochii credinței trebuie educați. E necesară o muncă, o asceză. Dar nu ne putem educa de unii singuri. E nevoie de un loc, de o companie.

Permiteți-mi să citesc un fragment foarte frumos al lui Benedict al XIV-lea: „Nu pot să-mi construiesc credința mea personală într-un dialog privat cu Isus, deoarece credința îmi este dăruită de Dumnezeu printr-o comunitate credincioasă care este Biserica și mă introduce astfel în multitudinea de credincioși într-o comuniune care nu doar că e sociologică, dar are rădăcinile bine înfipite în iubirea eternă a lui Dumnezeu, care în sinea Sa este comuniune a Tatălui, a Fiului și a Spiritului Sfânt, e Iubire trinitară. Credința

noastră este, într-adevăr, personală, doar dacă este și comunitară: poate fi credința mea, doar dacă trăiește și se mișcă în „noi”-ul Bisericii, doar dacă este credința noastră, credința comună a unicii Biserici. [...] Astfel „eu”-l nostru în „noi”-ul Bisericii se va putea percepe, la un moment dat, destinatarul și protagonistul unui eveniment care-l depășește»⁴⁸

Suntem pe un drum. Drumul care duce la privirea de care am vorbit se numește *apartenență*. Adevărata asceză este acest a da credit, a se lăsa înconjurat de o realitate comunională care ne duce acolo unde de unii singuri nu am putea ajunge.

Compania este calea care ne educă spre această privire nouă. A face drumul în care am fost introduși prin întâlnire, înseamnă să ne lăsăm educați. Pe acest drum e implicată – evident – și libertatea; e necesară o energie de libertate: o umilință sau, dacă vreți, ceea ce Evanghelia numește „sărăcie a spiritului”.

Societatea contemporană îți spune: dacă vrei să fii liber, trebuie să gândești totul de unul singur, nu trebuie să lași pe nimeni să intre în spațiul tău personal. Din păcate, uneori și noi suntem tentați să gândim asta. În schimb noi spunem contrariul: spunem că ceea ce eliberează eul este comuniunea (tocmai de asta ne numim „Comunione e Liberazione”). Care e de fapt modul în care operează Misterul? „Modul în care Tatăl lucrează se numește Cristos, și de aceea Biserica, și de aceea comuniune între noi. Ce greutate veșnică, ce valoare infinită, ce densitate în aceste cuvinte, pe care noi le folosim ca hârtia mototolită cu care se joacă copiii noștri»⁴⁹

În sfârșit, nu de unul singur reușesc să mă deplasez din punctul meu de vedere ca să pătrund în privirea nouă care se naște din credință. Să auzim ce spune Giussani în acest sens: „O întâlnire: tu ai întâlnit această companie; asta e modalitatea cu care misterul lui Isus, Isus, prezența lui Isus în istorie, a bătut la ușa casei tale. Acum – acum! – bate la fel, pentru că este «ieri, acum și pentru totdeauna». Devii tu însuși urmând această companie, adică încercând

⁴⁷ *Ibidem*, p. 47-48.

⁴⁸ Benedict al XVI-lea, *Audiență generală*, 31 octombrie 2012.

⁴⁹ L. Giussani, *Fede è riconoscere una presenza [Credința înseamnă a recunoaște o prezență]*, n. tr.], Notițe dintr-o conversație a lui Luigi Giussani cu un grup de adulți, Milano, 1977, în *Litterae Communiois-Tracce*, n. 11/2000, p. IV.

să-ți concepi viața așa cum o concepe această companie, încercând să simți relațiile așa cum te îndeamnă această companie, așa cum îți sugerează această companie, așa cum îți arată prin exemple această companie (de asta sunt importanți cei care sunt mai mari sau cei care au autoritate). Devii tu însuși dacă tu ascuți de această companie, dacă te identificei cu trăsăturile acestei companii, dacă nu aduci obiecții: «Dar eu sunt eu! De ce trebuie să-i urmez pe ăștia?», sau: «Eu urmez normele morale, dar nu urmez remarcile pe care mi le fac ăștia. De exemplu, ei subliniază faptul că rugăciunea cea mai frumoasă, cea mai eficientă, cea mai convingătoare, este liturghia. În schimb pentru mine nu, eu urmez pe alții care susțin rugăciunea privată». Sunt două modalități prin care i se poate aduce mărire lui Dumnezeu, dar dacă tu ai întâlnit această companie, trebuie să încerci să urmezi această companie, să te identificei cu noi, cu experiența pe care noi o trăim: asta îți accentuează fizionomia, caracterul, personalitatea. Atunci problema nu e să respecti anumite reguli, ci să te identificei cu un spirit, să te identificei cu o mentalitate, să te identificei cu o sensibilitate; adică să te identificei cu o carismă – se spune cu un cuvânt global – cu o modalitate prin care Dumnezeu devenit om a ajuns la tine în mod convingător și ți-a zis: «Haide!»⁵⁰

Dacă acest lucru e adevărat, atunci cineva ar putea zice: „Da, bine, dar dacă eu nu simt o corespondență, de ce trebuie să urmez?”, vreau să zic corespondență față de *ceea* ce mi se propune și față de *modul în care* îmi este propus. Sau: „Mie mi se pare că nu înțeleg”, asta e o altă obiecție. Eu răspund așa: e rațional să urmărim chiar și atunci când nu înțelegem totul. Este o consecință a ceea ce tocmai am ascultat din Giussani. Asta nu înseamnă că eu urmez negându-mi rațiunea, negându-mi inima, dacă ar fi așa ar însemna că sunt alienat. Disponibilitatea nu este fideism: mi se oferă mereu posibilitatea de a verifica – de a verifica! – propunerea care mi se face. Dar pentru a o verifica trebuie, în primul rând, să-i dau credit celui care mi-o face, asumându-mi-o ca pe o ipoteză pozitivă. De ce urmez chiar și atunci când mi se pare

că nu-mi corespunde, poate chiar intrând în criză? Datorită unei fidelități față de întâlnirea avută, adică față de modalitatea prin care misterul lui Isus a bătut la ușa casei mele, la ușa casei tale. Și de ce pentru a fi fidel față de întâlnirea avută trebuie să urmez fix aceste persoane și nu altele? Pentru că fidelitatea nu e în mod esențial față de ele, ci față de Cel care, prin obiectivitatea acestei companii ghidate către destin, este prezent, rămâne prezent, dincolo de toate greșelile pe care fiecare dintre noi le poate face, demonstrându-se ca unic răspuns la viața noastră: „Doamne, [dacă plecăm de la tine] la cine ne vom duce? Tu [singur] ai cuvintele vieții veșnice”⁵¹

5. DIN CREDINȚĂ SE NAȘTE MISIUNEA

Punctul culminant al privirii celei noi care se naște din credință este faptul de a-l privi pe celălalt cu dorința mistuitoare ca și el să poată fi cuprins de același Eveniment care îmi umple mie viața. Asta se numește misiune. Papa, în 15 octombrie a insistat mult pe acest cuvânt, dedicându-i toată partea finală a discursului.

Excelența Sa, monsenior Paolo Martinelli, ne spunea, la Întâlnirea internațională a responsabililor: „Sunt pe cale să învăț că a fi trimis înseamnă în primul rând că suntem întotdeauna trimiși de Cineva. Asta înseamnă că să fim trimiși e posibil numai dacă ne aflăm într-o legătură profundă cu cel care ne trimite. De îndată ce e uitat acest lucru, se pierde și sensul misiunii. Nu mai avem sensul de noi înșine”.

Misiunea e acolo unde ești chemat să fii, iar dezvoltarea sa e cea pe care Dumnezeu o vrea. Altminteri nu e misiune. Misiune înseamnă că există Unul care te trimite; înseamnă că tu, prin întâlnire, ai fost ales ca să-l faci cunoscut tuturor pe Cel care, fără vreun merit de-al tău, te-a ales, te-a preferat. Te-a ales cu acest scop. Și atunci, dacă te-a ales pentru acest scop, dacă te-a chemat – vocație – și dacă a fi chemat coincide cu a fi trimis, asta înseamnă că tu, acolo unde ești, ai conștiința că nu ești acolo doar pentru tine însuși, doar

⁵⁰ L. Giussani *Dal temperamento un metodo*, Bur, Milano 2002, pp. 7-8.

⁵¹ In 6,68.

pentru un proiect de-al tău, doar pentru un avantaj de-al tău, doar pentru a obține maximul pe care-l poți scoate, ci ești acolo pentru a-i răspunde Cuiva care te vrea acolo, ești acolo pentru că Cineva te-a trimis și vrea să se facă cunoscut prin tine, prin ceea ce El, dacă-L recunoști și Îl primești, schimbă în tine.

Pentru noi, a avea această conștiință este începutul misiunii. Să ne gândim, de exemplu, la câți se află, din motive profesionale, în cele mai nebănuite colțuri ale lumii și la cum această conștiință poate schimba modul lor de a fi acolo: sunt acolo pentru servicii, da, dar nu mai sunt acolo doar pentru servicii, ci și pentru ca alții, prin viața lor, să-L poată întâlni și cunoaște pe Cristos, și asta are impact și asupra modului lor de a aborda munca și circumstanțele care au legătură cu ei.

6. LIBERTATEA SE JOACĂ ÎN CERERE

Toate astea devin posibile, de la început la sfârșit, prin evenimentul inițiativei Altcuiva. Harul deține supremația nu numai la început, și nici doar la final, ci de-a dreptul în fiecare pas al drumului. Așadar, e un har cel care mă face să pătrund în experiența nouă despre care am vorbit. Dar – am atras noi atenția – și libertatea noastră se află în joc, ca cerere.

Un fragment din *Si può (veramente?!) vivere così?* spune acest lucru în alți termeni, rezumând parcursul făcut aici.

O persoană, care a început drumul noviciatului în *Memores Domini*, îi spune lui don Giussani: „Pe Cristos învățăm să-l iubim în relația cu realitatea; dar eu simt riscul de a cădea într-un panteism, în timp ce înțeleg că trebuie să-mi dau viața unei persoane, lui Cristos”. El, răspunzând, răstoarnă perspectiva în felul următor: „Asta e o ipoteză exclusiv abstractă, sunt doar niște cuvinte rostite. Pe Cristos înveți să-l iubești pentru că El ți se revelează. Îmi pare rău, voi cei care vă aflați aici, ați fost obiectul inițiativei Altcuiva: nu voi ați ales ocazia care v-a condus aici! De aceea, e mereu o ingratitude profundă să nu vă amintiți acest lucru, chiar mai rău, e o ingratitude profundă

să renunțați la asta. Înveți să-l iubești pe Cristos dacă-i recunoști prezența. E un har: atât prezența, cât și recunoașterea. Dezvoltarea acestui har se numește cerere. Părintele Kolbe, în timp ce era în bunkerul în care a murit, în acele clipe cumplite, rugându-se, s-a unit și l-a cunoscut pe Cristos mult mai profund decât atunci când era la seminar și studia teologia! Nu cunoscând realitatea îl cunoști pe Cristos, pentru că nu deții legătura dintre ele, ci cunoscându-l pe Cristos cunoști realitatea. Și îl cunoști mai mult pe Cristos dacă ceri asta”.⁵²

Evident, aici Giussani nu-l opune pe Cristos realității, nici nu subestimează raportul cu realitatea ca drum care duce la El, ci vrea să sublinieze că noi îl putem „iubi” pe Cristos doar dacă ia El inițiativa de a se face prezent. Cunoașterea Lui, a divinității sale, de fapt, nu este rezultatul unei analize raționale, ci este un dar. Noi suntem obiectul unui dar.

Închei cu cuvintele folosite de don Giussani într-o conversație cu un grup de adulți din Milano, în 1977, care simt că ne sunt adresate nouă, azi, în același fel: „Eu sunt bucuros să vă vorbesc, e o bucurie care trebuie să străbată cu efort toată greutatea limitelor mele, a conștiinței păcatului meu, nu ca să vă țin un discurs, ci ca să spun și să repet aceste cuvinte care sunt *viața*. Nu viața în sens abstract și generic, ca definiție, ci *tu*: aceste cuvinte sunt tu, persoana ta, sunt acel destin spre care conduce toată energia căreia Dumnezeu, în pântecul mamei tale, i-a dat naștere și care acum poartă numele tău. Dar semnificația respectivei energii nu este numele tău, fiindcă adevăratul tău nume e altul: este credința ce ți-a fost dată”.⁵³

⁵² L. Giussani, *Si può (veramente ?!) vivere così?*, op. cit., p. 572.

⁵³ L. Giussani, *Fede è riconoscere una presenza*, op. cit., p. II.

Traducere de: Ruxandra Torean

© 2023 Fraternità di Comunione e Liberazione.

Foto copertă: *Miracolul orbului din naștere, frescă*, XI sec. Bazilica benedictină din Sant'Angelo in Formis (Caserta). © Don Francesco Duonnolo